KOLONIAAL OUD-OOST

VROLIK STRAAT

ZWARTHEID ONDER OGEN KOMEN

OOST CAST

©2022 BUROBRAAK

OOSTCAST.NL

Gemeente Amsterdam
BUROBRAAK
BEYOND WALLS
VAN GISTEREN
THE BLACK ARCHIVES

KOLONIAAL OUD-OOST

VROLIK STRAAT

DE VERLICHTING WAS EEN ACHTTIENDE-EEUWSE INTELLECTUELE BEWEGING IN EUROPA WAARIN 'WETENSCHAPPERS' AAN DE HAND VAN 'REDE' EN FILOSOFIE DE WERELD OM ZICH HEEN VERKLAARDEN. DE IDEALEN VRIJHEID, GELIJKHEID EN VOORUITGANG STONDEN CENTRAAL IN DEZE BEWEGING. MINDER BEKEND IS DAT DE VERLICHTING DIEP VERWEVEN IS MET HET KOLONIALE VERLEDEN. DE IDEALEN VAN DE VERLICHTING GINGEN HAND IN HAND MET DE ONVRIJHEID, ONDERDRUKKING EN UITBUITING VAN MENSEN IN DE KOLONIËN.

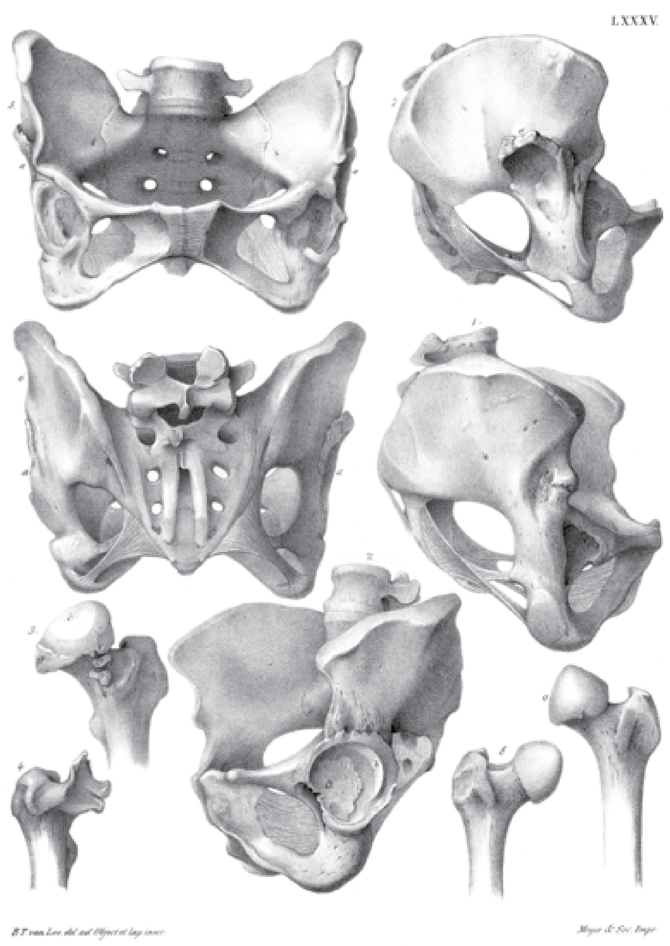

Plaat van Willem Vrolik over heupontwrichting (1844-1848). Bron: Museum Vrolik*

Gerardus Vrolik (1775-1859) was hoogleraar Plantkunde, Verloskunde, Anatomie en Fysiologie. Hij was directeur van de Hortus Botanicus en de eerste hoogleraar Verloskunde die de leiding had over een kraamzaal. Hij onderzocht de bouw en ontwikkeling van planten, dieren en mensen. Zo publiceerde hij stukken over de snijtanden van de neushoorn, over zeldzame ziekten bij aardappelen en over de vermeende oorzaken van de hazenlip. Vrolik maakte een raciale rangorde gebaseerd op de bekkenvorm van witte en Zwarte mensen. Ook verzamelde Vrolik schedels en botten van over de hele wereld. Een deel was afkomstig uit de voormalige koloniën.

Deze collectie is in het beheer van het Museum Vrolik dat is gehuisvest in het AMC. Dit deel bevindt zich in het depot en wordt niet getoond.

Vrolik schreef nadrukkelijk over de vermeende minderwaardigheid van Zwarte mensen.

EEN RANGORDE VAN BESCHAVING

Samen met zijn zoon Willem Vrolik verzamelde hij schedels, bekkens en andere delen van skeletten voor onderzoek. Sommige van deze menselijke resten waren van tot slaaf gemaakte mensen in de voormalige koloniën. In het boekje '*Beschouwing van het Verschil der Bekkens*' (1826) stelde Vrolik dat Zwarte mensen lager in een rangorde van beschaving stonden dan Europese mensen. Hij was de eerste 'wetenschapper' die het bekken van mensen als een middel zag om zowel 'ras' als geslacht te bepalen. Zwarte mensen en Europese vrouwen werden als minderwaardig gezien ten opzichte van Europese mannen; niet toevallig degenen die deze theorieën bedachten. Vrolik beschouwde de lippen en billen van Zwarte vrouwen als graadmeter van 'raciale' verschillen.

In de negentiende eeuw nam het verzet tegen de trans-Atlantische slavernij toe. In veel Europese kolonies werd de slavernij afgeschaft. In reactie hierop werden bestaande rassentheorieën versterkt en wijder verspreid om de slavernij te kunnen blijven rechtvaardigen. Ook Vrolik droeg hier samen met zijn zoon aan bij. Hun raciale rangorde met verzonnen karakterbeschrijvingen moest de witte superioriteit boven Zwarte mensen benadrukken. Voor Vrolik bestond er dus geen menselijke gelijkheid.

Het idee dat mensen niet gelijk zijn, werkt nog steeds door in onze samenleving.

*Dit is plaat 85 (met titel *Ontwrichting van het dijbeen of manke gang*) van Vrolik, Willem. 1844-1848. *De Vrucht van den Mensch en van de Zoogdieren, afgebeeld en beschreven in hare regelmatige en onregelmatige ontwikkeling.*

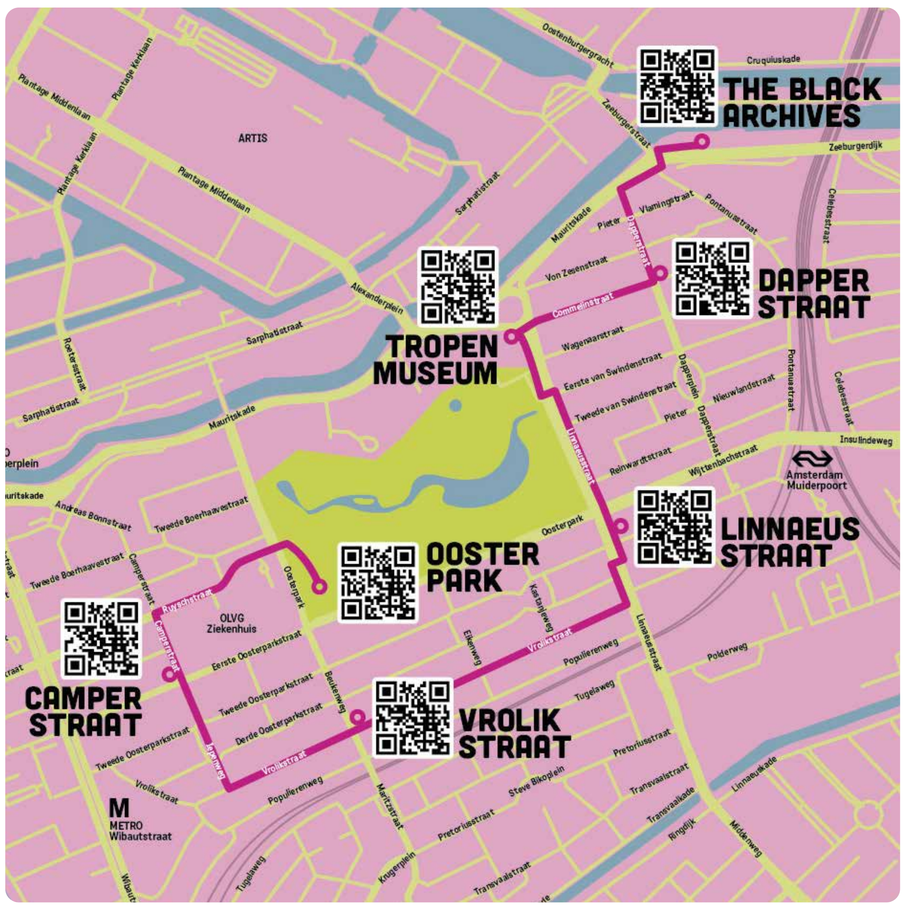

ZWARTHEID ONDER OGEN KOMEN

TENTOONSTELLING TE ZIEN T/M FEBRUARI 2023

The Black Archives is een historisch archief en cultureel centrum. Mensen kunnen hier terecht voor historische bronnen vanuit Zwarte en andere onderbelichte perspectieven. The Black Archives organiseert ook activiteiten rond thema's uit de archieven.

'Zwartheid Onder Ogen Komen' (Facing Blackness) is een tentoonstelling in The Black Archives over de Nederlandse beeldvorming over Zwarte mensen. In beeld, tekst en geluid wordt het publiek meegenomen in deze onderbelichte geschiedenis, vanaf de koloniale tijd tot nu. Het toont hoe koloniale beelden en ideeën over Zwarte mensen deel werd van Nederlandse denkbeelden en tradities. Ook komen historische personen aan bod die in Oud-Oost een straatnaam kregen en bijdroegen aan het rassendenken. Zoals Gerardus Vrolik: deze hoogleraar in de anatomie was ervan overtuigd dat de bekkens van mensen verschillen in 'ras' aantoonden. Daarnaast toont de tentoonstelling hoe er altijd verzet is geweest tegen racisme en hoe Zwarte mensen zelf betekenis gaven en geven aan hun cultuur en identiteit.

WANDELROUTE EN PODCAST

De Linnaeusstraat, Vrolikstraat en Camperstraat. Een greep uit namen van straten in Amsterdam Oud-Oost. Wat weet u over deze straatnamen, waarin u zich dagelijks beweegt of waar u misschien wel woont?

OOSTCAST nodigt u uit om meer te leren over de geschiedenis achter deze straatnamen en andere plekken, en de onderbelichte verhalen die hieraan verbonden zijn.

OOSTCAST bestaat uit een wandelroute en een podcast over straatnamen en plekken in Amsterdam Oud-Oost. Centraal staan de koloniale geschiedenis en de beeldvorming over Zwarte mensen. De 'wetenschappers' die genoemd staan op de straatnaambordjes langs de route zijn hier direct mee verbonden. De wandeling verbindt het Slavernijmonument in het Oosterpark met The Black Archives op de Zeeburgerdijk.

SCAN HIER

Straatnamen zijn door hun alledaagsheid belangrijk. Ze kunnen je aan gelukkige of ongelukkige tijden doen terugdenken. Sinds ik in Nederland woon, hebben straatnamen een andere betekenis gekregen voor mij. Deze zijn genoemd naar mannen die een slecht beeld van mijn Afrikaanse voorouders hadden. In deze tentoonstelling wil ik laten zien hoe ik nu naar deze straten en gebouwen kijk.

Fré Calmes (hen/hun) is geboren in Port-au-Prince (Haïti), opgegroeid op Curaçao en woont sinds 2013 in Amsterdam Oost. Hier is Fré werkzaam als kunstenaar en designer. Fré is opgegroeid met het katholieke geloof en de voodooreligie. Op zestienjarige leeftijd heeft hen voodoo gekozen als enige geloof. Door voodoo kan Fré in contact komen met hun voorouders en spirituele gidsen zoals Hiro Kami, Darcko Koi, Jack Noir en Freda Alexandra. Fré beoefent een eigen versie van voodoo of zoals hen het noemt 'Neo voodooism': het uitvoeren van traditionele voodoorituelen in een kunstzinnige vorm. Voor deze tentoonstelling heeft Fré gewerkt als Darcko Koi.

Beluister hier het verhaal van Fré achter het werk (z.o.z.) 'Witte piemels aan de macht'.

OOSTCAST.NL

OOST CAST

©2023 BUROBRAAK

OOSTCAST Koloniaal Oud-Oost is een samenwerking tussen de gemeente Amsterdam, BUROBRAAK (concept, design, pm), Beyond Walls (redactie en podcast), Van Gisteren (eindredactie) en The Black Archives (content).

Gemeente Amsterdam · BUROBRAAK · BEYOND WALLS · VAN GISTEREN · THE BLACK ARCHIVES